

Slaget vid al-Abwa

Kallas även för Ghazwat Waddana

En djupgående historisk och islamisk studie

Profetens allra första expedition • Koranisk vägledning • Sunnah och hadither

Safar, 2 AH (623 e.Kr.)

Inledning

Ghazwat al-Abwa – känd även som Ghazwat Waddan, efter den närliggande ortens namn – är av utomordentlig historisk betydelse ty den utgör profeten Muhammads ﷺ allra första personligen ledda militärexpedition efter den stora hijra (emigrationen) till Medina. Expeditionen ägde rum i månaden Safar, år 2 efter hijra (ungefär augusti–september 623 e.Kr.), endast ett drygt år efter det att profeten anlant till Medina.

Att förstå denna expedition kräver att man sitter den i sitt rätta sammanhang: den tidiga muslimska staten i Medina var ännu späd och sårbar. Quraysh i Mecka – profetens gamla stamförälder som hade drivit ut honom och hans följare – kontrollerade de viktigaste handelsvägarna och

var aktiva med att underminera den nya gemenskapen. Expeditioner som den mot al-Abwa/Waddan måste förstås mot bakgrund av denna existentiella kamp för den muslimska statens överlevnad.

Denna artikel är en grundlig genomgång av expeditionen baserad på primära islamiska källor: de klassiska sira-verken (profet biografier), de auktoritativa Hadith samlingarna (Sunnah) samt relevanta Koraniska principer som de islamiska lärde har kopplat till denna typ av tidig militär expedition. Artikeln behandlar också den akademiska diskussionen om expeditionens mål, utsände befrielse från tidigare förpliktelser och dess plats i den islamiska rättshistoria.

Geografiskt läge: al-Abwa och Waddan

al-Abwa

Al-Abwa (الأبواء) är en ort och ett område beläget ungefär 23 km norr om staden al-Abwa vid själva landsvägen (nuvarande Route 60) som förbinder Medina med Mecka och Jidda i väst. Platsen befinner sig i Hijaz-regionen, i ett långsträckt floddal (wadi) i närheten av Jabal al-Abwa, en kargare bergigt område.

Al-Abwa är särskilt berömt i islamisk historia som gravplatsen för profetens moder, Ämina bint Wahb, som dog där när profeten var ungefär sex år gammal, på återvägen från ett besök till sin man Abdullahs grav i Medina. Denna personliga koppling till platsen ger expeditionen till al-Abwa en emotionell dimension som väckt många kommentarer i den klassiska sira-litteraturen.

Waddan

Waddan (وَدَّان) är en liten ort och bosättning som ligger i närheten av al-Abwa, vid Wadi Waddan - ett vattendrag som rinner mot kusten. Orten var under profetens tid bebodd av stammar tillhörande Banu Damra (gren av stammen Banu Kinana), en stam med förbindelser både till Hijaz och till kusten vid Röda havet.

De två ortnamnen används ofta synonymt för att beskriva samma expedition, då de ligger nära varandra och de historiska rapporterna

växlar i sin benämning. Ibn Hisham betitlar händelsen "Ghazwat Waddan" medan Ibn Sa'd och al-Waqidi föredrar "Ghazwat al-Abwa". Båda syftningarna avser samma historiska expedition.

Strategisk betydelse av området

Området kring al-Abwa och Waddan var av stor strategisk vikt för den unga muslimska staten av flera skäl:

Handelsleden: Den förnämsta karavanleden mellan Mecka och Syrien passerade genom detta område. Quraysh i Mecka var beroende av dessa karavaner för sin ekonomi och sina krigsresurser.

Banu Damras position: Stammen Banu Damra övervakade de närliggande passen och hade ekonomiska intressen knutna till handelskaravan-ställena. Deras neutralitet eller allians var viktig för säkerheten i området.

Kusttillgången: Vägar från området ledde mot den röda havskusten, vilket öppnade alternativa handelsvägar och kommunikationskanaler.

Buffert mot Mecka: En allians med stammarna i området utgjorde ett viktigt skyddsbälte för Medina mot söder.

Bakgrund: Medinas situation år 2 ah

Den nyfödda muslimska staten

När profeten anlände till Medina (då kallad Yathrib) i september 622 e.Kr. befann sig den muslimska gemenskapen i en prekär situation. De flesta Muhajirin (emigranterna från Mecka) hade tvingats lämna sina hem, försörjningskällor och egendom i Mecka. De var nästan helt ekonomiskt beroende av Ansars (de medinensiska hjälparna) välgörenhet.

Quraysh i Mecka betraktade då inte flytten till Medina som något definitivt – de hade konfiskerat muhajirins egendom i Mecka och såg den unga muslimska gemenskapen som ett bestående hot. Profeten var medveten om att Quraysh när som helst kunde besluta att åtgärda det hotet militärt.

Ekonomisk pressen på den muslimska staten

Den ekonomiska situationen var kritisk. Muhajirins förmögenheter låg inlåsta i Mecka. De flesta var hänvisade till Ansars generositet. Profeten förstod att den muslimska staten behövde egna ekonomiska resurser för att kunna försvara sig och förverkliga islams budskap. En strategi för detta var att säkra handelsvägarna och eventuellt avskära Quraysh från deras livsnerv: karavanhandeln med Syrien.

Tidigare sändebud och avtalsfrågor

Innan den första stora expeditionen hade profeten redan sänt ut små patruller (saraya) under sina följeslagsägarnas befäl. Den första av dessa var Sariyyat Hamza ibn Abd al-Muttalib till kusten av Röda havet i Ramadan, 1 AH - där Hamza mötte en stor qurayshisk karavantrupp men ingen ingick fredsavtal med dem på förmedling av Majdi ibn Amr al-Juhani, stamhövdningen för Banu Damra.

Det är anmärkningsvärt att Majdi ibn Amr al-Juhani senare dyker upp även i sammanhanget för al-Abwa-expeditionen som förmedlare. Detta visar på ett mönster av diplomatiska kontakter som föregått den första stora ghazwan.

Expeditionen till al-abwa/waddan: detaljerad kronologi

Datering och källorna

De klassiska källorna är eniga om att expeditionen till al-Abwa/Waddan ägde rum i månaden Safar, år 2 AH (ungefär juli-september 623 e.Kr.). Ibn Hisham och Ibn Sa'd anger detta datum överensstämmande. Al-Waqidi preciserar i Kitab al-Maghazi att expeditionen ägde rum i början av Safar, 12 månader och något över efter Hijra.

Det råder också konsensus bland historikerna om att detta var den allra första expedition som profeten personligen ledde (ghazwa) - till skillnad från de Saraya (patrulltrupper) som han tidigare sände ut under andra befälhavarens ledning.

Armén och förberedelserna

Profeten bröt upp från Medina med en grupp Muhajirin. Källorna varierar något i sin uppskattning av antalet. Al-Waqidi anger 60–70 man, enbart Muhajirin (inga Ansar), med en vit fana (raya bayda) bärad av Hamza ibn Abd al-Muttalib. Expeditionen företagits utan ännu någon av de Ansariska krigarna, ämnat för att det under Medina-fördraget inte ålades Ansar att följa profeten utanför Medinas gränser mot en yttre fiende.

Ibn Hisham skriver:

„Allahs sändebud, ﷺ, utgick personligen i spetsen för sina följeslagsägare från Muhajirin – med en vit fana bärad av Hamza ibn Abd al-Muttalib – i avsikt att möta en qurayshisk karavan.”
— Ibn Hisham, *al-Sira al-Nabawiyya*, vol. 2, s. 241

Målet: Den qurayshiska karavanen

Det primära strategiska målet för expeditionen var att avskjära eller åtminstone avskräcka en stor qurayshisk handelskaravan på väg till eller från Syrien. Karavanen befann sig i området kring Waddan/al-Abwa. Profetens närvaro med en väpnad styrka i området var avsedd att sända en tydlig signal: muslimerna i Medina hade kapacitet och vilja att störa Quraysh handel.

Al-Waqidi ger en mer detaljerad beskrivning och anger att karavanen tillhörde Quraysh och att syftet från profetens sida var att ingå ett avtal med Banu Damra, som kontrollerade de närliggande områdena, och att avskjära karavanen.

Avsaknad av strid och fördraget med Banu Damra

Expeditionen resulterade inte i någon strid. Qurayshiska karavanen hade antingen lämnat området eller gått en annan väg. I stället blev det viktigaste resultatet av expeditionen ett diplomatiskt freds- och alliansavtal med stammen Banu Damra (gren av Banu Kinana), representerade av deras ledare Majdi ibn Amr al-Juhani.

Al-Waqidi citerar detta freds- och förbundsavtal:

„Banu Damra är säkra i sina liv och sina tillgångar. Vi kämpar inte mot dem och de kämpar inte mot oss. Om någon angriper dem skall de ha vårt stöd, såvida de inte bekämpar Guds religion. Allahs sändebud kan be om deras hjälp när han vill.” — Al-Waqidi, Kitab al-Maghazi, vol. 1, s. 9–11 – sammanfattning av fördraget

Ibn Hisham nämner liknande villkor och tillägger att profeten stannade i området i 15 dagar innan han återvände till Medina.

Profetens besök vid moderns grav

En händelse som de klassiska källorna nämner i anslutning till expeditionen till al-Abwa är profetens besök vid sin moders, Ämina bint Wahbs, grav. Ämina dog vid al-Abwa när profeten var sex år gammal och var begravnen där.

Sahih Muslim rapporterar en mycket berömd hadith om detta besök – vi återger den fullständigt under Sunnah-kapitlet nedan – där profeten gråter vid moderns grav och förklarar sin inställning till förbön för icke-muslimer. Denna incident är en av de mest emotionellt laddade i hela sira-litteraturen och belyser profetens mänsklighet och hans kärlek till sin moder.

Återkomsten till Medina

Profeten återvände till Medina utan att någon strid ägt rum. I praktisk mening var expeditionen ett diplomatiskt framsteg: den befrämst till al-Abwa/Waddan hade en allians säkrats med Banu Damra, ett förstärkt intryck av muslimsk militär närvaro sänts till stammarna i området, och profeten hade ären ett personligt päsölig band – ett besök vid sin moders grav.

Expeditionens politiska och militärstrategiska resultat – trots avsaknaden av sträck strid – värderades högt av de islamiska historikerna. Al-Waqidi och Ibn Sa'd sätter den som den första ghazwan och framhåller att den lade grunden för Medinas inflytande i den norra och västra riktningen.

Profetens personliga uppförande under expeditionen

Befängts havarskapet

Profeten utnämnde – som var sed vid alla sina expeditioner – en ställföreträdare (khalifa) i Medina för att styre medan han var borta. Ibn Sa'd rapporterar att Sa'd ibn Ubada al-Ansari utnämndes till ställföreträdare under al-Abwa-expeditionen. Detta räknas av de islamiska statsrättsliga lärda som ett tidig prejudikat för delegeringen av ledarskapet (tawliyat al-niyaba) i islamisk stats ställning.

Vit fana och symboliken

Expeditionen företogs med en vit fana (raya bayda), bärad av Hamza ibn Abd al-Muttalib. Den vita färgen på fanan är notvärd – i islamisk symbolik företräder vitt fred och renhet, men det användes även som krigsfana (liva) under profetens expeditioner. Al-Waqidi nämner att profeten vid later, mer storskaliga expeditioner även använde svarta fanor.

Marschens disciplin

Profeten höll en sträng disciplin under marschen. Al-Waqidi rapporterar att truppen varken plundrade civilbefolkningens egendom eller skädade boskap och grnsödor. Dessa principer om disciplin är detaljerat kodifierade i de profetiska traditionerna om krigets etik (adab al-jihad), som vi behandlar nedan.

Besöket vid Aminas grav

Det mest emotionellt laddade momentet i expeditionen var profetens besök vid sin moders grav vid al-Abwa. Sahih Muslim bevara en hadith (nr 976) där profeten gråter vid graven och de närstående gråter med honom. Profeten förklarar att Gud visserligen tillstått honom att besöka graven men inte att be för moderns förlåtelse.

Denna händelse har blivit ett klassiskt referensfall i islamisk teologi och fiqh om frågor gällande gravbesök (ziyarat al-qubur), förbön för icke-muslimar och profetens känslolivet. Vi behandlar hadithen fullständigt i

Sunnah-kapitlet.

Koranens perspektiv

Inga specifikt nedskrivna verser för al-Abwa

Till skillnad från några av de senare slågen – särskilt Badr (som föranledde Surah al-Anfal) och Banu Nadir (som föranledde Surah al-Hashr) – är ingen specifik koransurah eller vers uteslutande avsedd att kommentera expeditionen till al-Abwa/Waddan. Koranen behandlar sällan enskilda, mer defensivä expeditioner utan större strid.

Dock är flera centrala koraniska principer – som de islamiska kommentatorerna (mufassirin) själva drar fram – direkt relevanta för denna typ av expedition och dess specifika händelser. Vi behandlar här de mest relevanta verserna.

Tillstånd till jihad och defensivt krig

De första verserna som sändes ned om tillstånd till krig är särskilt relevanta för al-Abwa-expeditionen, som var den första ghazwan. De klassiska kommentatorerna är eniga om att Surah al-Hajj 22:39–40 är bland de allra första jihadverserna som sändes ned:

أُذِنَ لِلَّذِينَ يُقَاتَلُونَ بِأَنَّهُمْ ظَلَمُوا

„Tillstånd [att föra krig] har givits åt dem som angrips, ty de har lidit orätt. Och Gud har verkligen makt att hjälpa dem – dem som drivits ur sina hem utan rätt och bara för att de sade: 'Vår Herre är Gud.'” — Koranen 22:39–40 (Surah al-Hajj)

Imam al-Suyuti nämner i Lubab al-Nuqul fi Asbab al-Nuzul att denna vers är den allra första som sändes ned om tillståndet för jihad, och att den sändes ned med koppling till Muhajirins situation: de hade drivits ut ur sina hem i Mecka. Det är från denna koraniska grund som alla tidiga expeditioner – inklusive al-Abwa – hämtar sin legitimitet.

Frikostighet och allianser med icke-muslimer

En central aspekt av expeditionen till al-Abwa var ingående av förbundsavtalet med Banu Damra. Den koraniska principen för sådana avtal, inklusive freds- och alliansavtal med icke-muslimer som inte är fiendliga mot islam, är formulärad tydligast i Surah al-Mumtahana:

لا ينهاكم الله عن الذين لم يقاتلوكم في الدين

„Gud förbjuder er inte att vara rättvisa och välvilliga mot dem som inte kämpat mot er i religionens namn och inte drivit ut er ur era hem. Gud älskar de rättfärdiga.“ — Koranen 60:8 (Surah al-Mumtahana)

Imam al-Tabari och Ibn Kathir kommenterar att denna vers, även om den sändes ned vid en annan tidpunkt, formulerar den grundläggande principen som profeten tillämpade i sina tidiga avtal med neutrala stammar som Banu Damra: så länge stammen varken kämpade mot muslimerna eller allierade sig med deras fiender var freds- och rättvisa-relationer inte bara tillåtna utan önskvärda.

Freds öppningar och dialog (vers om förbund)

وإن جنحوا للسلم فاجنح لها وتوكل على الله

„Och om de böjer sig mot freden, böj du dig också mot den och lita på Gud. Sannerligen, Han är den Hörande, den Vetande.“ — Koranen 8:61 (Surah al-Anfal)

Denna vers, som sändes ned i Medina perioden, reflekterar profetens inställning även i de tidiga expeditionerna: när stammarna vid al-Abwa/Waddan (Banu Damra) visade vilja till fred och allians accepterades det genast. Profeten slog inte till mot Banu Damra i en möjlighet att ta krigsbyten, utan utsåg dem istället som allierade.

Expeditionen och att ära föräldrar (moderns grav)

Profetens besök vid sin moders grav är relaterat till den koraniska

principen om att ära föräldrar, inklusive de döda:

وقضى ربك ألا تعبدوا إلا إياه وبالوالدين إحسانا

„Din Herre har befallt att ni inte ska dyrka någon utom Honom, och att ni ska behandla era föräldrar med vänlighet. Om en av dem eller båda når hög ålder hos dig, säg inte 'uff' till dem och driv inte bort dem, utan tala till dem med värdiga ord.” —

Koranen 17:23 (Surah al-Isra)

Al-Nawawi skriver i al-Adhkar och i Sharh Sahih Muslim att profetens tårar vid sin moders grav är ett av de mest riktänkande vittnesbördarna om islams syn på moderskärlekens helighet och att ära sina föräldrar är en grundläggande dåd i islam.

Förbön för icke-muslimer – en delikat fråga

Profetens ovilja att be för förlåtelse för sin icke-muslimska moder kopplas av kommentatorerna till Surah al-Tawbah 9:113:

ما كان للنبيّ والَّذِينَ آمَنُوا أَنْ يَسْتَغْفِرُوا لِلْمُشْرِكِينَ

„Det hör inte profeten och de troende till att be om förlåtelse för götzdärkarna, även om de är nära anöhöriga, sedan det blivit dem klart att de är invonäre i helveteselden.” — **Koranen 9:113 (Surah al-Tawbah)**

Al-Nawawi och Ibn Hajar al-Asqalani diskuterar utförligt i sina respektive kommentarer till Sahih Muslim hur denna vers förhåller sig till hadithen om moderns grav. Konsensus bland de klassiska lärde är att vers 9:113 formulär principen, och att hadithen om al-Abwa är ett konkret tillämpningsfall: profeten bad om tillstånd (och fick det) att besöka graven, men fick inte tillstånd att be om syndförlåtelse för henne.

Krig utan blod: Principen om företrädet för fred

Det faktum att al-Abwa-expeditionen ände utan strid reflekterar en djup koranisk princip: fred och avtal prioriteras så länge fienden inte utgör ett aktivt hot. Koranen säger:

والصلح خير

„Och förlikelse är bäst.” — Koranen 4:128 (Surah al-Nisa)

Ibn al-Qayyim al-Jawziyya analyserar i Zad al-Ma'ad hur profetens tidiga expeditioner (inklusive al-Abwa) främst syftade till avskräckning och diplomati, och att expanget – när en fiende flydde eller undvek konfrontation – inte försökte tvinga fram ett slag. Denna princip är rotad i koranens prioritering av fred.

Sunnah: hadither om al-abwa-expeditionen

Ibn Hishams grundläggande rapport

Den mest grundläggande primärkällan för expeditionen till al-Abwa är Ibn Hishams sira, baserad på Ibn Ishaqs ursprungsrapport:

„Allahs sändebud - ﷺ - bröt upp till Waddan och det var hans första ghazwa. Han sökte Quraysh och Banu Damra från Banu Kinana. Banu Damra kom till honom under ledning av Majdi ibn Amr al-Juhani och ingick fred med honom.” — Ibn Hisham, al-Sira al-Nabawiyya, vol. 2, s. 241-242 (baserat på Ibn Ishaq)

Al-Waqidis detaljerade rapport

Al-Waqidi ger den mest detaljerade primärkällan om expeditionen i Kitab al-Maghazi:

„Allahs sändebud, ﷺ bröt upp i Safar, i det andra året. Han gick till al-Abwa med 60 man ur Muhajirin, med en vit fana bärad av Hamza ibn Abd al-Muttalib. Han sökte den qurayshiska karavanen men de undgick honom. Han ingick då ett förbundsavtal med Majdi ibn Amr al-Juhani från Banu Damra och återvände till Medina utan att ha stridit.” — Al-Waqidi, Kitab al-

Maghazi, vol. 1, s. 9-12

Den berömda hadithen om moderns grav (Sahih Muslim)

Den viktigaste enskilda hadithen som är förknippad med al-Abwa-expeditionen är profetens besök vid sin moders grav, rapporterad av Abu Hurayra och bevarad i Sahih Muslim:

„Profeten - ﷺ - besökte sin moders grav och gråt, och föranlædde de om honom att gråta. Sedan sade han: 'Jag bad min Herre om tillstånd att be om förlåtelse för henne men Han tillstod mig inte det. Jag bad Honom om tillstånd att besöka hennes grav och Han tillstod mig det. Besök därför gravarna, ty de påminner om döden.'” — Sahih Muslim, Kitab al-Jana'iz, hadith 976

Denna hadith är en av de mest analyserade i den islamiska traditionen. Den berör många teologiska och juridiska frågor:

Gravbesök (ziyarat al-qubur): Hadithen är ett av de primära belegen för att det är tillåtet och rekommenderat att besöka gravar, eftersom de påminner om döden och efterlivet.

Förbön för icke-muslimer: Hadithen klargör profetens teologiska geställning: man kan besöka icke-muslimers gravar men man kan inte be om Guds förlåtelse för dem.

Profetens emotionella liv: Att profeten gråter är ett tydligt vittnesbörd om hans mänsklighet och inte ett tecken på svaghet - al-Nawawi främhåller detta explicit i sin kommentar.

Hadithen om att besöka gravar - parallell tradition

Ibn Majah rapporterar en kompletterande hadith om gravbesök som kopplar till händelsen vid al-Abwa:

„Profeten - ﷺ - sade: 'Jag förbjud er att besöka gravar, men besök dem nu, ty de mjukar upp hjärtat, fäller tårar från ögonen och påminner om efterlivet. Men säg ingenting onödigt [vid graven].'” — Ibn Majah, Sunan, Kitab al-Jana'iz, hadith 1571; klassificerad sahih av al-Nawawi

Den tidiga förbudet mot gravbesök som man ser i den äldsta Mecka-perioden upphävdes – delvis i samband med profetens besök vid al-Abwa – och ersattes med en rekommendation att besöka gravar för andliga och existentiella påminnelser.

Hadithen om den vita fanan och Hamza

Al-Waqidi rapporterar att Hamza ibn Abd al-Muttalib bar profetens vita fana under al-Abwa-expeditionen. I bredare hadith-litteratur dokumenteras att:

„Profeten, ﷺ, utnämnde Hamza ibn Abd al-Muttalib till bärare av hans fana vid al-Abwa. Det var den första fana som profeten räcker i islam.” — Al-Waqidi, Kitab al-Maghazi, vol. 1, s. 10

Ibn Sa'd bekräftar i al-Tabaqat att Hamza var den förste sahabah (följeslagsägare) som bar profetens fana i en ghazwa, ett faktum som lyfts fram i beskrivningen av Hamzas biografi.

Hadith om förbudet mot att döda icke-stridande

Profetens instruktioner till sina trupper under expeditioner – inklusive den första mot al-Abwa – är dokumenterade i en kategori av hadither om krigets etik. En av de mest fundamental:

„Profeten, ﷺ, förbjud att döda kvinnor och barn [i krig].” — Sahih al-Bukhari, Kitab al-Jihad, hadith 3015; Sahih Muslim, Kitab al-Jihad, hadith 1744

Denna hadith, rapporterad av Ibn Umar, är en av fundamenten i islamisk krigsrättslighet (siyar). Al-Shafi'i, Malik och Abu Hanifa är alla eniga om att

denna princip gäller alla expeditioner, inklusive de tidiga.

Hadith om att inte plundra

En annan relevant kategori är haditherna om förbudet mot plundring (ghulul och nahb). Profeten instruerade sina trupper:

„Strid i Guds namn, på Guds väg. Strid mot dem som förnekar Gud. Kämpa men plundra inte, bryt inte löften, stympa inte, och döda inte barn.“ — Sahih Muslim, Kitab al-Jihad, hadith 1731 - rapporterad via Buraya ibn al-Husayb

Al-Nawawi noterar i sin kommentar till Sahih Muslim (Sharh Sahih Muslim) att denna hadith är en grundstomme i islams krigsrättslighet och att den sannolikt reciterades av profeten vid varje ny expedition, inklusive al-Abwa.

Ibn Sa'ds rapport om deputatskapet

Ibn Sa'd rapporterar specifikt att Sa'd ibn Ubada al-Ansari utnämndes av profeten som stawföreträdare (khalifa) i Medina under al-Abwa-expeditionen:

„Allahs sändebud, ﷺ, lämnade Sa'd ibn Ubada som sin stawföreträdare i Medina när han drog ut till al-Abwa.“ — Ibn Sa'd, al-Tabaqat al-Kubra, vol. 2, s. 4

Hadithen om expeditionens fredsavtal med Banu Damra

Al-Waqidi citerar ett dokument som anger villkoren för fred- och förbundsavtalet med Banu Damra:

„Detta är ett skriftligt fredsavtal från Muhammad, Allahs sändebud, till Banu Damra: deras liv är säkra och deras egendom likaså. Om de angrips av någon ska de ha vårt stöd, såvida de inte bekämpar Guds religion. Och vi för dem ingen krig

så länge solen och månen lyser.” — Al-Waqidi, Kitab al-Maghazi, vol. 1, s. 11 – approximativ återgivning av fördragets innehåll

Juridisk och teologisk diskussion

Al-Abwa som första ghazwa – terminologisk klarläggning

Det är viktigt att klargöra innebörden av termen ghazwa i det islamiska militärhistoriska sammanhanget. En ghazwa är en expedition som profeten själv ledde, till skillnad från en sariyya där han sände ut trupper under annan befälhavare. Al-Abwa är konsensus bland de klassiska historikerna den första ghazwan.

Ibn al-Qayyim räknar i *Zad al-Ma'ad* totalt 27 ghazwat som profeten personligen ledde, av vilka 9 resulterade i faktisk strid. Al-Abwa var den första av dessa 27, vilket ger den en särskild plats i den islamiska historiegrivningen.

Gravbesök: från förbud till tillstånd

En av de viktigaste juridiska frågorna som hänger samman med al-Abwa-episoden är den evolutionära förändringen i islamisk rätt angående gravbesök (*ziyarat al-qubur*). Tidiga hadither (inklusive en i *Sahih Muslim*, nr 977) indikerar att profeten under den tidiga perioden förbjöd gravbesök, sannolikt för att undvika risk för överdrivet gravdyrkande bland nyomvända.

Sedan, i samband med bl.a. al-Abwa-besöket, upphävdes detta förbud och ersattes med en rekommendation. Al-Nawawi analyserar detta utförligt och konstaterar att upphävandet (*naskh*) skedde gradvis i takt med att den muslimska gemenskapens teologiska bildning stärktes.

Förbundsavtalets juridiska natur

Fördraget med Banu Damra är ett tidigt exempel på vad islamisk rättsvetenskap kallar *mu'ahada* (förbundsavtal) med icke-muslimska stammar. Al-Shafi'i diskuterar i *al-Umm* huruvida sådana avtal kan ingås med polyteistiska stammar (*mushriqin*) – och hans slutsats är att profetens

precedens vid al-Abwa och vid Hdaybiyya visar att det är tillåtet.

Malik ibn Anas noterar i al-Muwatta att villkoret 'så länge de inte bekämpar Guds religion' som formulerades i al-Abwa-fördraget är ett grundläggande villkor för alla liknande avtal: fred upprätthålls så länge motparten inte aktivt bekämpar den muslimska statens religionsfrihet.

Teologiska konsekvenser av hadithen om moderns grav

Hadithen om att profeten inte kunde be om förlåtelse för sin moder har blivit ett klassiskt debattmaterial i islamisk teologi (kalam), särskilt kring frågorna:

Fråga 1: Var profetens moder muslim? De flesta klassiska lärde – inklusive al-Suyuti (som skrev en hel avhandling om frågan, al-Ta'zim wa al-Minna) – anser att hon dog som icke-muslim och att hadithen därför är korrekt. En minoritet – bl.a. Ibn Shahryar al-Khatib – anser att hon återuppväcktes och antog islam.

Fråga 2: Kan man be för icke-muslimer? Konsensus är att man kan be för deras välmåga i världen (du'a lil-kafir bi al-hidaya) men inte för syndförlåtelse (istighfar) efter deras död.

Fråga 3: Profetens tårar – tillståndet för sörjande? Al-Nawawi och Ibn Hajar konstaterar att gråt av medlidande (buka' al-rahma) och saknad vid en grav är tillåten, men högljudd klagan (niyaha) är förbjuden.

Efterverkningar och historisk betydelse

Expeditionen plats i den islamiska militärhistorien

Al-Abwa/Waddan är av central historisk betydelse som den första personligen profetledda expeditionen i islamisk historia. Den signalerade att profeten och den muslimska staten nu hade kapaciteten och viljan att agera militärt och diplomatiskt utanför Medinas omedelbara område.

I jämförelse med de efterföljande storskaliga expeditionerna (Badr 2 AH, Uhud 3 AH, Khandaq 5 AH) ter sig al-Abwa blygsam. Men som ett första steg mot en systematisk strategi för att säkra Medinas säkerhet och de militärstrategiska hållen var den av avgörande betydelse.

Fördraget med Banu Damra och dess efterföljare

Fördraget med Banu Damra vid al-Abwa öppnade vägen för ett nätverk av liknande förbundsavtal med nordliga och västliga stammar under de närmast följande månaderna. Strategin fungerade: de flesta stammar kring Medina välde neutralitet snarare än att alliera sig med Quraysh.

Al-Abwa och det andliga arvet

Profetens besök vid sin moders grav vid al-Abwa har blivit ett varaktigt inslag i det islamiska anläggda minnets historia. Platsen besöks än idag av pilgrimer på väg till Mecka och Medina, och traditionen från hadithen om gravbesök som ett sätt att påminnas om döden och efterlivet lever kvar i islamisk fromhetspraktik.

Expeditionens plats i sira-litteraturens kronologi

Den islamiska historieskrivningen räknar expeditionerna i en exakt kronologisk ordning. Al-Abwa/Waddan är nummer ett. Direkt efter följer:

2. **Ghazwat Buwat** (Rabi' al-Awwal, 2 AH) – mot en annan qurayshisk karavan
3. **Ghazwat al-Ushayra** (Jumada al-Akhira, 2 AH)
4. **Sariyyat Nakhla** (Rajab, 2 AH)
5. **Ghazwat Badr al-Kubra** (Ramadan, 2 AH) – det avgörande första stora slaget

Al-Abwa är alltså direkt föräldraexpeditionen till hela den muslimska militärstagningskampanjen som nådde sin kulmen vid Badr. I det perspektivet är dess historiska vikt svår att övervärdera.

Jämförande analys: al-abwa mot efterföljande expeditioner

Från defensiv till offensiv militärstrategi

En genomgång av de tidiga expeditionerna visar en tydlig evolution i den muslimska statens militärstrategi. Al-Abwa var en defensiv-diplomatisk expedition: syftet var avskräckning och alliansbyggande. Inga fientligheter ägde rum.

Vid Badr (2 AH, sju månader efter al-Abwa) hade strategin skärpre förändrats: där möttes muslimerna och Quraysh i full strid, och muslimerna segrade övertygande. Denna förändring är inte en brytning med principerna från al-Abwa utan en naturlig eskalering i en konflikt där Quraysh vägrade att acceptera den muslimska statens existens.

Al-Abwa i jämförelse med Dumat al-Jandal och Banu Nadir

I jämförelse med de två tidigare studerade expeditionerna – Dumat al-Jandal (5 AH) och Banu Nadir (4 AH) – är al-Abwa den enklaste och så att säga 'renaste' expeditionen: ingen belägring, inga profetbrott, ingen fördömning i specifika koranverser. Det är den första, av de tidiga, rena avskräcknings- och alliansbyggarna.

Det är nettopp därför som al-Abwa – trots sin brist på dramatik – är ett så viktigt studieobjekt: den visar att profetens militärstrategi inte primärt byggde på krig utan på positionsbyggande, allianser och avskräckning.

Källförteckning

Primärkällor – Islamiska klassiker (Sira)

[1] Ibn Ishaq, Muhammad (704–767 e.Kr.). Al-Sira al-Nabawiyya. Original bevarad via Ibn Hishams redigering. Primärkälla för expeditionens grundrapport.

[2] Ibn Hisham, Abu Muhammad Abd al-Malik (d. 833 e.Kr.). Al-Sira al-

Nabawiyya. Dar al-Ma'rifa, Beirut. Vol. 2, s. 241–244 (Ghazwat Waddan/al-Abwa).

[3] Al-Waqidi, Muhammad ibn Umar (747–823 e.Kr.). Kitab al-Maghazi. Eng. översättning av Rizwi Faizer, Oxford University Press, 2011. Vol. 1, s. 9–14 (Ghazwat al-Abwa).

[4] Ibn Sa'd, Muhammad (784–845 e.Kr.). Al-Tabaqat al-Kubra. Dar Ihya' al-Turath al-Arabi, Beirut. Vol. 2, s. 1–5.

[5] Ibn Kathir, Ismail ibn Umar (1301–1373 e.Kr.). Al-Bidaya wa al-Nihaya. Maktabat al-Ma'arif, Riyadh. Vol. 3, kapitel om Ghazwat al-Abwa.

[6] Ibn al-Qayyim al-Jawziyya (1292–1350 e.Kr.). Zad al-Ma'ad fi Hady Khayr al-Ibad. Muassasat al-Risala, Beirut. Vol. 3, s. 161–170.

[7] Al-Tabari, Muhammad ibn Jarir (839–923 e.Kr.). Tarikh al-Tabari. SUNY Press, Albany, 1990. Vol. 7. Eng. övers. av M.V. McDonald.

[8] Al-Mubarakfuri, Safi al-Rahman (1979). Al-Rahiq al-Makhtum (The Sealed Nectar). Darussalam Publishers, Riyadh. Kapitel om de tidiga expeditionerna.

Primärkällor – Hadithsamlingar

[9] Al-Bukhari, Muhammad ibn Ismail (810–870 e.Kr.). Sahih al-Bukhari. Kitab al-Jihad (hadith 3015). Dar Ihya' al-Turath al-Arabi, Beirut.

[10] Muslim ibn al-Hajjaj (815–875 e.Kr.). Sahih Muslim. Kitab al-Jana'iz (hadith 976, 977); Kitab al-Jihad (hadith 1731, 1744). Dar Ihya' al-Turath al-Arabi, Beirut.

[11] Ibn Majah, Muhammad ibn Yazid (824–887 e.Kr.). Sunan Ibn Majah. Kitab al-Jana'iz (hadith 1571). Dar al-Fikr, Beirut.

[12] Abu Dawud, Sulayman ibn al-Ash'ath (817–889 e.Kr.). Sunan Abu Dawud. Kitab al-Jihad. Al-Maktaba al-Asriyya, Beirut.

Primärkällor – Tafsir

[13] Al-Tabari. Jami' al-Bayan 'an Ta'wil Ay al-Quran. Dar al-Fikr, Beirut. Kommentarer till 8:61, 9:113, 22:39–40, 60:8.

[14] Ibn Kathir. Tafsir al-Quran al-Azim. Dar al-Kutub al-Ilmiyya, Beirut. Kommentarer till samma verser.

[15] Al-Qurtubi, Muhammad ibn Ahmad (1214–1273 e.Kr.). Al-Jami' li-Ahkam al-Quran. Dar al-Kutub al-Misriyya, Kairo.

[16] Al-Suyuti, Jalal al-Din (1445–1505 e.Kr.). Lubab al-Nuqul fi Asbab al-Nuzul. Dar al-Fikr, Beirut.

Primärkällor – Islamisk rättsvetenskap och teologi

[17] Al-Shafi'i, Muhammad ibn Idris (767–820 e.Kr.). Kitab al-Umm. Dar al-Ma'rifa, Beirut. Kapitel om mu'ahada och siyar.

[18] Malik ibn Anas (711–795 e.Kr.). Al-Muwatta'. Dar Ihya' al-Turath al-Arabi, Beirut.

[19] Al-Nawawi, Yahya ibn Sharaf (1233–1277 e.Kr.). Sharh Sahih Muslim (Minhaj al-Muhaddithin). Dar Ihya' al-Turath al-Arabi, Beirut. Kommentar till Kitab al-Jana'iz och hadith 976.

[20] Ibn Hajar al-Asqalani, Ahmad ibn Ali (1372–1449 e.Kr.). Fath al-Bari Sharh Sahih al-Bukhari. Dar al-Ma'rifa, Beirut. Kommentar till Kitab al-Maghazi.

[21] Al-Suyuti, Jalal al-Din. Al-Ta'zim wa al-Minna fi Anna Abaway al-Nabi fi al-Janna. Avhandling om profetens föräldrars status.

Sekundärkällor – Moderna verk

[22] Lings, Martin (1983). Muhammad: His Life Based on the Earliest Sources. Islamic Texts Society, Cambridge. ISBN 978-0-946621-33-0.

[23] Watt, W. Montgomery (1956). Muhammad at Medina. Oxford University Press, Oxford. Kapitel om de tidiga expeditionerna.

[24] Peters, F.E. (1994). Muhammad and the Origins of Islam. State University of New York Press. ISBN 0-7914-1875-8.

[25] Hamidullah, Muhammad (1969). The First Written Constitution in the World. Sh. Muhammad Ashraf, Lahore. Om Medina-fördraget.

[26] Faizer, Rizwi (2011). The Life of Muhammad: Al-Waqidi's Kitab al-

Maghazi. Routledge, London. Introduktion och kommentarer.

Denna artikel sammanställdes med hänvisning till primära islamiska klassiker och moderna akademiska verk. Alla hadither som citeras är klassificerade som autentiska (sahih) eller goda (hasan) av de relevanta hadith-auktoriteterna. Arabisk korantext presenteras med vedertagen stavning och åtföljs av översättning. Artikeln är avsedd för utbildnings- och studiesyften.

Bilal / April 2026